

## Návrh na udělení titulu „Nositel tradice lidových řemesel“

### Osobní údaje kandidáta:

Jméno a příjmení: Renata Potěšilová

Narozena (datum a místo): 5. září 1971, Kyjov

Státní občanství: Česká republika

Adresa bydliště: Lipov 239, 696 72

Adresa pracoviště: Lipov 239

Telefon: 736 260 231

E-mail: renatapotesilova@seznam.cz

**Obor uchovávané řemeslné tradice: Vrapení ženských fětochů, výroba a údržba krojových součástí**

### Návrh předkládá:

Jméno a příjmení, jeli předkladatelem fyzická osoba nebo název, je-li předkladatelem

právní osoba: **Masarykovo muzeum v Hodoníně, příspěvková organizace**

Adresa předkladatele: **Zámecké náměstí 27/9, 695 01 Hodonín**

Telefon: **518 351 834**

Kontaktní osoba: **Mgr. Michaela Zálešáková**

Telefon: **+420 602 677 848**

E-mail: m.zalesakova@masaryk.info

Návrh zpracoval: **PhDr. Vít Trachtulec**

Telefon: **+420 607 613 241**

.....

datum a popis předkladatele

### **Seznam povinných náležitostí návrhu:**

- I. Profesní životopis se zaměřením na péči o uchování tradic oboru
- II. Popis technologie a tvarosloví zhotovovaných výrobků, s důrazem na srovnání s obdobně zaměřenými výrobci.
- III. Informace o schopnosti předávat osvojené profesní znalosti a dovednosti následovníkům
- IV. Informace o účasti na přehlídkách, výstavách a specializovaných trzích, případně dalších aktivitách péče o tradice lidového řemesla
- V. Fotodokumentace s připojeným popisem fotografií, popřípadě seznam dalších zaslaných materiálů, se stručným komentářem
- VI. Písemný souhlas nominovaného s pořizováním dokumentace pro potřeby NÚLK a svolení k publikování osobních a kontaktních údajů, profesního životopisu, fotografií své osoby a svých výrobků za účelem propagace titulu Nositel tradice (např. v propagačních tiskovinách, na výstavě Nositelé tradice, na webových stránkách NÚLK, MK ČR)

## **I. Profesní životopis se zaměřením na péči o uchování tradic oboru**

Paní Renata Potěšilová, rozená Slezáková, vyrůstala v rodině, kde kroj byl oblékán nejen při slavnostních příležitostech, například církevních svátcích, ale například babička oblékala běžně i kroj pracovní. Jejím rádcem a vzorem, formujícím vztah k lidovému oděvu byla teta Marie Kolaciová (1940 – 2007). Od dětství vnímala oblékání různých krojových variant. Tak jak se měnily s ohledem na roční období, nošení při všedních i slavnostních příležitostech i rozdíly mezi krojem svobodných a vdaných nebo ženatých. Její vztah k tradiční lidové kultuře od školních let podpořilo členství v dětském národopisném souboru Lipovjének na základní škole. Později se stala členkou folklórního souboru Lipovjan jako tanečnice a zpěvačka.

Prvním impulsem k její současné činnosti byla návštěva u dnes již nežijící paní Alžběty Supové (nar. 1920) ve Velké nad Veličkou v roce 1994. Společně s kamarádkou Šárkou Hlahůlkovou (nar. 1970) zde poprvé viděly starou techniku vrapení a její náročnost a přesvědčily se o nutnosti velké dávky trpělivosti při práci. Definitivně se rozhodla věnovat výrobě fěrtochů po narození prvního dítěte v roce 1994. Nejdříve za pomoci tety Marie Kolaciové šila pro dceru fěrtušky a ve Velké se dále zdokonalovala ve vrapení fěrtochů. Od Šárky Hlahůlkové se naučila šít a vyšívat chlapecké košile „šňůrkovice“. Sešívat jednotlivé díly košil tzv. „stinkem“ se naučila od Paní Anny Poláchové (nar. 1948) z Javorníka. Spolupracuje i s dalšími zručnými ženami na Hornácku. Patří mezi ně Hana Hrbáčková z Louky, Marie Vachunová z Velké nad Veličkou, Věra Častová a další. Dlouhodobě spolupracuje s dílnou Lidové tradice a řemesla v Uherském Ostrohu. Podílela se na projektu poukazujícím na výrobu a nošení lidového kroje pod záštitou MAS Hornácko a Ostrožsko a rekonstruovala pro ně hornácký fěrtoch, fěrtušku i úvodnici. V roce 2014 opravovala a vrapila fěrtoch z Hornácka do národopisné expozice ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti. Svou dceru a syna oblékala od dětství do krojů, které sama kompletně zhotovila a obléká je i nyní jako dospělé, stejně tak i manžela. S výjimkou mužských soukenných nohavic.

Z pozůstalosti po tetě Marii Kolaciové půjčuje zájemcům při sv. přijímání, svatém biřmování a dalších příležitostech kroje. Stará se rovněž o údržbu a opravy krojů. Z pozůstalosti převzala i lipovské „pantlení“, které váže přímo na vlasy a zdobí hlavu krojovaným nevěstám, družkám i biřmovaným děvčatům.

Od roku 1994 ušila 150 nových fěrtochů, dalších 140 zrekonstrovala a opravila. Umí ušít a navrpnout fěrtochy bílé, žluté i černé. Její práci znají především zájemci z Hornácka. Kromě souboru Lipovjan šila fěrtochy i pro soubor Radošov z Veselí nad Moravou, Žerotín ze Strážnice, Vonica ze Zlína a Šafrán z Brna. Černé a bílé fěrtochy typické pro Dolňácko nosí členky pěveckých sborů Lipina z Hroznové Lhoty a Jahoda z Kozojídek. Jako dlouholetá členka Sborečku žen z Lipova je hlavní dodavatelkou fěrtochů tohoto pěveckého sboru a stará se rovněž o jejich odbornou údržbu. Fěrtochy od ní nosí i řada jednotlivých žen, včetně žen z okolí Myjavy. Letos zhotovila fěrtoch i zájemkyni do Srbska. Kromě fěrtochů již také 27 let pro zájemce zhotovuje fěrtušky a mužské košile – „šňůrkovice“.

---

## **II. Popis technologie a tvarosloví zhotovovaných výrobků, s důrazem na srovnání s obdobně zaměřenými výrobci**

Na Horňácku nosí ženy fěrtochy bílé a žluté barvy. Na Dolňácku bílé a černé.

Postup zhotovení bílého fěrtochu pro dospělou ženu:

Bílé plátno o šířce 5 metrů se nabere na bavlněnou nit po celé šířce ve 3 – 4 řadách pod sebou od okraje, kde bude pásek (límeček). Řady pod sebou jsou vzdáleny 1 cm a délka jednotlivého stehu je cca 0,5 cm. Délka fěrtochu je vždy individuálně přizpůsobena požadavku ženy, pro kterou je vyráběn. Délka musí být rovněž vždy přizpůsobena délce ostatních krojových součástí, především fěrtušce, kterou ženy nosí vpředu. Přední i zadní sukně (fěrtuška a fěrtoch) musí mít stejnou délku. Každý fěrtoch je originál délkou i výšivkou na formičce v pásku. Zhotovení jednoho fěrtochu bez výšivky trvá přibližně 7 hodin.

Látka musí mít pevný kraj. Nabrané stehy jsou staženy nití, tím se vytvoří jednotlivé sklady – vrapy. Boční okraj látky se začistí ručně skrytým stehem nebo na šicím stroji.

Takto připravená nabraná látka je namočena ve vodě a po namočení rozložena na pevnou podložku. Jako nejvhodnější podložka se jeví polystyrén, který se při namočení na rozdíl od podložky dřevěné nedeformuje. Důležité je, aby na zvolené podložce byla rozprostřena mokrá látka. Vrapy jsou nabírány zleva doprava. Sklady se za pomoci prstů skládají po celé šířce nabrané látky směrem k ženě, která fěrtoch vyrábí. Navrapenou látku je třeba nechat uschnout asi jeden týden. Během této doby se s ní nesmí hýbat. Na závěr se suchá a navrapená látka vkládá do pásku, který je předem vyšit křížkovou nebo stehovou horňáckou výšivkou.

Na Dolňáckém bílém fěrtochu pásek není vyšíváný. Nakonec jsou našity šňůrky nebo bavlněné tkaničky, kterými je hotový fěrtoch uvazován v pase. Fěrtoch je zadní součástí ženského kroje. Starodávný typ pásku (límeček) se stehovou výšivkou, na Horňácku „pres vrapy“, se šije přímo na fěrtoch.

Postup zhotovení žlutého fěrtochu:

Původně se na Horňácku plátno barvivalo, například šafránem nebo kurkumou. Dnes jsou používána průmyslová barviva značky DUHA podle návodu. Poměr míchaných barev na dospělý barvený fěrtoch jsou tři sáčky žluté a jeden sáček oranžové. Koupená barva DUHA musí být kvalitní a suchá. Při přípravě je nutné ji dobře rozmíchat s teplou vodou. Rozpuštěnou barvu je nezbytné přefiltrovat přes řídkou tkaninu (například organtýn), která zachytí nedostatečně rozpuštěnou barvu. Ta by totiž mohla vytvořit při samotném barvení látky na fěrtochu červené tečky. Čisté namočené plátno je vloženo do barvy. Látka v barvicí nádobě zůstává i několik hodin, během kterých je nutné s ní několikrát pohnout, aby se obarvila stejnoměrně. Po nabarvení látky se pokračuje podle výše uvedeného postupu. Praktičtější a rychlejší je použití žlutého plátna zakoupeného v obchodě. Plátno pro žluté a bílé fěrtochy musí být bez umělých příměsí.

U dětských fěrtochů jsou s ohledem na kratší délku a menší šířku nabírány přibližně 3 – 4 metry látky. Podle velikosti dítěte.

Pro výrobu černého fěrtochu, nošeného na Dolňácku, je používána černá klotová látka, dostupná běžně v obchodech.

Kvalitní krojové materiály pro výrobu fěrtochů paní Potěšilová odebírá od Marie Kozumplíkové z Kozojídek, která se na prodej různých krojových látek specializuje.

### **III. Informace o schopnosti předávat osvojené profesní znalosti a dovednosti následovníkům**

Své bohaté zkušenosti předává především dceři Petře (nar. 1994). Ta se díky talentu a zájmu o výrobu a údržbu krojových součástek stává její důstojnou nástupkyní.

Paní Potěšilová společně s dcerou jsou iniciátorkami schůzek, kdy se v domácím prostředí schází mladá děvčata se zájmem o výrobu a údržbu kroje. Na setkáních se seznamují s praktickými ukázkami výroby plátěných fěrtochů. Zároveň se každá z nich naučí fěrtochy udržovat v dobrém stavu. Stejně jako i jiné části kroje.

Mezi další aktivity paní Renaty Potěšilové patří i dlouholeté vedení kroužku vyšívání a vrapení fěrtochů při Základní škole Jaromíra Hlubíka v rodném Lipově. Svě zkušenosti předává ráda mladým zájemkyním i šolačkám. Nevyhýbá se však ani předávání vlastních znalostí ženám dospělým. Z nejbližšího okolí, mezi členkami souborů a pěveckých sborů. Ráda vyhoví každému, kdo přijde na radu či se žádostí o pomoc při kompletaci kroje nebo s jeho údržbou, případně opravou. Pravidelně se zúčastňuje různých předváděcích akcí, a to nejen na Horňácku.

### **IV. Informace o účasti na přehlídkách, výstavách a specializovaných trzích, případně dalších aktivitách péče o tradice lidového řemesla**

Paní Renata Potěšilová je častou účastnicí různých předváděcích akcí. Ne jenom v Lipově a na Horňácku. Techniku vrapení ukazovala několikrát například ve skanzenu ve Strážnici a v Masarykově muzeu v Hodoníně. Ve Velké nad Veličkou předvedla v roce 2019 ukázkou vrapení a údržby fěrtochů v rámci krojových dílen pro zájemce o lidový oděv na Horňácku. Ve stejném roce společně s Věrou Častovou na krojových dílnách v Louce předvedly pro veřejnost postup vázání pantlení. Dlouhodobě předvádí techniky výroby a používání součástí lidového oděvu i pro MAS Horňácko a Ostrožsko, o.s., se sídlem v Uherském Ostrohu. Společně se Šárkou Hlahůlkovou účinkovala v roce 2009 v programu TV NOE. Předváděly zde horňácké vyšivky a zhotovování fěrtochů. V roce 2023 se v rámci putovní výstavy o Mistrech tradiční rukodělné výroby Jihomoravského kraje zúčastnila předvádění řemesel ve Vlastivědném muzeu Kyjov.

**V. Fotodokumentace s připojeným popisem fotografií, popřípadě seznam dalších zaslaných materiálů, se stručným komentářem**

Viz samostatná příloha.

**VI. Písemný souhlas nominovaného s pořizováním dokumentace pro potřeby NÚLK a svolení k publikování osobních a kontaktních údajů, profesního životopisu, fotografií své osoby a svých výrobků za účelem propagace titulu Nositel tradice (např. v propagačních tiskovinách, na výstavě Nositelé tradice, na webových stránkách NÚLK, MK ČR)**

Viz samostatná příloha.